

FRANS HOPPENBROUWERS

Verzamelde gedichten

III VERKAVELD BESTAAN (een drieluik)

1 Portaal

Deze PDF wordt u
aangeboden door
webmagazine
CuBra &
Frans
Hoppenbrouwers

Copyright 2009 Frans Hoppenbrouwers

Klein Confiteor

In vaders lusthof stonden vele bomen
die vruchten droegen, ieder naar zijn aard,
zoals hij dat gezien had in zijn dromen.

Die lusthof was dan ook fortuinen waard,
maar dan fortuinen die niet zijn te wegen
en die men slechts met hart en ziel vergaart.

De boomgaard was aan de rivier gelegen,
een slome beek, des 's zomers sterk vertraagd,
maar woedend soms na nachten zat van regen.

Die ligging heeft mijn vader uitgedaagd
om één keer iets te scheppen in zijn leven
dat blijvend was, door niemand werd belaagd.

Aan die rivier die vruchtbaarheid zou geven
kocht hij wat grond en plantte boom na boom
om deugd en ondeugd zuiver uit te zeven.

Want in die hof verloor hij schrik en schroom.

Mijn moeders rijke schoot droeg dertien vruchten
die de natuur naar sexe slecht verdeelde,
zodat ze nooit werkloosheid had te duchten.

Twee dochters slechts, dat gaf de daagse beelden
van wassen, strijken, poetsen, eten koken,
tотdat de nachtrust zere plekken heelde.

Dat ritme werd die jaren slechts doorbroken
als ze weer rustte in het kinderbed,
een dag of tien; die wet werd nooit ontdoken.

Toch kwam haar hart maar zelden in verzet
en ze ging door met slaven en met sloven:
er was geen tijd voor ziekte of verlet.

En bovendien bleef ze verwoed geloven
in wat de kerk van vrouw en baren zei:
ze vreesde diep de wetten van Hierboven:

na dood en hemel komt een mens pas vrij.

Ik was een kind dat van de verte droomde
en veel te vroeg naar eigen wegen zocht,
hoewel een heg de grote tuin omzoomde.

Mijn vrije geest die steeds voor ruimte vocht
vond altijd wel een gat in poort of heg
en zo begon ik menig verre tocht.

Dat ik de dingen wat gebloemder zeg,
heeft vast te maken met dat vroege reizen
en ik ga door tot ik het loodje leg.

Eerst zocht ik zwervend naar de Steen der Wijzen
en eenzaam ging ik door het ommeland
met aan de einder onbestemde grijzen:

een half uur gaans van kerk tot verste rand,
daar lag de wereld voor mijn kleine voeten,
van grasbegroeid tot steeds verstuiwend zand.

Ik was een kind, nog vrij van schuld en boete.

Het huis was oud maar ook onmeetbaar groot,
met vele kamers, schemerige gangen,
wat aan een kind genoeg te raden bood.

Voorals des winters als ik mijn verlangen
naar bos en veld maar in te tomen had
was er in huis voldoende aan te vangen.

De kelder met het grote pekelpad
was kil en duister, vol van vreemde geuren,
het zoutend spek, het gistend zuurkoolvat.

En in het schaarse licht zag ik de kleuren
van rijke weck in geel en groen, het rood
van kersesap om pudding op te fleuren.

Ik stond dan maar te kijken en genoot
die overvloed, geconserveerde zomer,
een kelder vol, geen angst voor hongersnood.

Van heel dit huis was ik de grootste dromer.

Als kind stond ik al heel dicht bij de dood,
als misdienaar, misschien een jaar of zeven,
keek ik de aarde vaamdiep in de schoot.

De eerste keer moest ik haast overgeven.
Begraven werd een oude vrijgezel,
die naar ik wist nog graag was blijven leven.

Hij zat al maanden zeer slecht in zijn vel
en vaak ging ik bij hem een praatje maken,
al sprak hij meestal over vuur en hel.

En verder had hij van die vreemde zaken,
bijvoorbeeld dat hij veel van jongens hield.
Vaak stokte hij, omdat hij gal moest braken.

Ik droeg het kruis, eerbiedig neergekniel
en zag de kist, hardhandig neergelaten,
door norske mannen, koud en onbeziel.

Sindsdien scheid ik de kosten en de baten.

De vroegmis was vooral voor oude vrouwen,
die welhaast nutteloos en uit de tijd
de kracht vergaarden ná de dood te schouwen.

In zwarte kleren, wars van ijdelheid,
opeengedrongen voor het kerkportaal,
verwensten ze de weer te late meid.

Ik onderging dat eendere verhaal
haast elke grauwe, bitse wintermorgen,
beluisterde hun zeurderige taal.

Ze spraken zacht en hielden zo verborgen
wat niet bestemd was voor een weerloos kind:
hun roddels en hun feminiene zorgen.

Ook anderszins stond er een slechte wind
en nooit mocht ik eens in de luwte staan,
verkleumde steeds in botten en gebint.

De misdienaar, geknepen onderdaan.

Dan hoorde ik de sleutel in het slot
en steeds was er dat sluiks en zinloos dringen,
als ging het om de eerste groet aan God.

Ik wist me door het groepje heen te wringen
en oneerbiedig boog ik snel de knie,
want daagse sleur vervaagt sacrale dingen.

Ik rende haastig naar de sacristie.
Daar werden snel gewaden aangedaan,
de zwarte toog, de witte superplie.

Dan stak ik nog een aantal kaarsen aan,
wat meer of minder, naargelang het feest
der heiligen, die streng in boeken staan.

En de pastoor, al oud en traag van geest,
begon pas tien minuten over zeven
aan de gebeden die men zegt of leest.

In het Latijn, om meer cachet te geven.

Confiteor, gebed van schuld en boete,
hardop gezegd in statig kerklatin,
doordrong mijn ziel van angst en heilig moeten.

En het besef dat mensen zondig zijn
veroverde mijn kinderlijke wezen
en al bij voorbaat leed ik helse pijn.

Verzegend vuur, stond in de Schrift te lezen,
vervult de lucht van kermen en van klagen,
de wrake Gods, te dienen en te vrezen.

Zo heeft de kerk mijn kinderleed gedragen,
dag in dag uit, dat vroege morgenuur:
de Waarheid wint, de hel voor hen die vragen.

Confiteor, gebed dat ik vol vuur
en somtijds zelfs in trance heb uitgesproken
ter loutering van broer of vriend of buur.

Pas jaren later werd die ban verbroken.

Ik zie ze nog, de felle vreugdevuren,
de witte rook die traag zijn wegen zocht,
de geur die wegstierf in de avonduren.

Een kind van twaalf dat nog wat blijven mocht
als boeren buiten nog wat bleven praten,
de één de ander nog een koe verkocht.

Het smeulend loof doordrong de doodse straten
van geur waarbij ik aan voltooiing dacht,
daar aardappels in de bewaarkuil zaten.

Ik zag de maan, met gelig licht bevracht,
dat zich ter ruste legde op de daken,
zich meester maken van de klare nacht.

En boer na boer begon zich op te maken
voor het vertrek naar eigen huis en haard,
al denkend aan het pijnlijk vroeg ontwaken.

Herinnering, gewaarmerkt en bewaard.

Toen het begeren in mijn leven kwam,
die felle driften in mijn jonge lijf,
stond mijn berouw gestaag in vuur en vlam.

Maar, desondanks, mijn lid werd tastbaar stijf
en niemand zei me wat ik aan moest vangen,
zodat ik toegaf aan dat tijdverdrijf.

Als warrig onkruid spreidde dat verlangen
zich uit tot bodemloos en diep begeren
en in die tijd schreef ik mijn eerste zangen.

Het voorjaarsgras zou mij de liefde leren,
maar tegelijk was daar de grauwe biecht,
een zwarte plicht, gerechtigheid des Heren.

Een kwetsbaar kind dat nooit eens zwijgt of liegt
trekt dan gestadig aan het kortste eind,
niet wetend dat het slechts zichzelf bedriegt.

Het leergezag heeft heel wat ondermijnd.

Het voorjaar bracht de eerste, ware liefde;
een zondagmiddag op het laatst van mei
toen lot en toeval mijn geluk geriefden.

We dwaalden weg naar akker en naar wei
waar wegen stil en rijk en grazig waren,
wat samen zijn verengt tot ik en jij.

Onhandig nog in woorden en gebaren
droeg ik haar trots wat eigen verzen voor,
maar dat ontspon toch niet het juiste garen.

Toen knipte ze het sperlint zelf maar door
en nam mijn hand en trok me naar zich toe
en van mijn verzen bleef er klank noch spoor.

Bekeken door een reeds doorleefde koe
die lui en vadsig doorging met herkauwen
doorbraken we het kerkelijk taboe.

Ontbonden we de striemend strakke touwen.

Mijn heimwee naar de grote, weidse velden,
de volle geuren van het rijpend graan,
het boeren volk, dat nog geen uren telde;

dat heimwee is al lang tot niets vergaan,
nu er geen leeuwerik meer is te horen
en korenbloemen slechts in tuintjes staan.

Soms zie ik nog de lange, vette voren
met paard en ploeg getrokken door het land,
de volle schoot, al wachtend op het koren.

Soms ook herleeft de tijd van zon en zand,
septemberlicht, aardappels om te rapen;
mijn kinderhanden vulden mand na mand.

Herinnering werd zo het enigst wapen,
na zoveel jaren van versneld verval,
nu boeren zich aan groot en veel vergapen.

Armoedig kind, dat rijkdom erven zal.

Indian Summer

De laatste zomer dat ze bij hem was,
stond reeds de kwaal op zijn gezicht te lezen
in de vergeling, als verdorrend gras.

De wanhoop woonde in geheel zijn wezen,
hij klaagde soms, te moe al voor verzet.
Zo zag de moeder wat er viel te vrezen.

Ze heeft zich naast hem in de tuin gezet.
Wat is er meer dan zwijgend buiten zitten,
als dood en hoop zich keren in je bed.

Hij zegt niet veel meer, soms een treurig vitten
op mensen die zijn toestand niet verstaan,
en eisend aan hun eigen wensen klitten.

Ze luisterde en hoorde alles aan
en het verdriet is in haar ziel gekropen.
Ze wist precies hoe het hem zou vergaan.

Hoe zinloos is het blindelings te hopen.

Toen het bericht kwam was het eind oktober
de zomer rekte zich nog even uit,
al was de lichtval 's morgens reeds te sober.

De moeder zag de schaduw op de ruit
en reisde met een zoon naar Frankrijk af
met het verdriet latent onder de huid.

Bij Lille werd het pas dag, de herfstzon gaf
haar weke licht gelaten aan het land,
reeds uitgeblust, beroofd van kroon en staf.

De zoon reed snel maar wel met vaste hand
en nam de rechte, eindeloze wegen
toch op de grens van het gezond verstand.

De dag brak open en in brede vegen
viel zonlicht op het rood en bronzend loof,
waar ze verrast en dankbaar oog voor kregen.

Want ook verdriet is somtijds blind en doof.

Daar, le Hino, een kleurloos klein gehucht,
een heuvelweg, een zestal boerderijen
op bruine grond tegen een harde lucht.

Granieten huis, een burcht van grijze keien
met uitgebloeide bloemen voor de ramen
en op het dak de doffe, grauwe leien.

Hier horen slechts de oerbretonse namen
van boeren thuis, met grote, grove handen,
die knoestig hun geslotenheid beamen.

We stappen uit; wat liggen hier voor banden,
waarom zijn wij een dag lang doorgereden?
Verdriet ligt hier, gewapend tot de tanden.

Gezichten komen voor het raam beneden,
dan zwaait de voordeur breed gebarend open:
de kinderen, zij vieren nog het heden.

Wat baat het op een feit vooruit te lopen.

Het ziekenhuis, modern en ruim gebouw,
beton en glas, de nieuwe soberheid
in strakke lijnen, leefbaar maar wat grauw.

De kamer is maar zwak verlicht, de tijd
lijkt stil te staan; vermoeid maar ook verrast
richt hij zich op terwijl hij pijn verbijt.

De moeder pakt zijn gele handen vast:
hun zwijgen en hun wonderlijke kijken,
hun stil verbond dat in oprechtheid past.

Hij zucht, laat dan beheerst zijn vreugde blijken,
ontroerd dat we zo snel gekomen zijn
en prijst haar ook: jij weet maar niet van wijken.

Dan zakt hij weg, ontluisterd door de pijn
en kijkt haar lang en onbevangen aan,
gestold verdriet, gevrijwaard van venijn.

't Is goed, zegt hij, het zal nu wel weer gaan.

De zomer bleef maar duren en maar dralen,
al kroop de tijd reeds naar november toe,
al wisten wij dat hij zijn gram zou halen.

We spraken niet meer over wat en hoe,
als broer en moeder keken we en zwegen,
het praten en het gissen meer dan moe.

We wandelden die avond over wegen
die door de eeuwen uitgesleten zijn.
Het was er stil, we kwamen niemand tegen.

We plukten bloemen die daar schaars en klein
nog bloeiden in de schaduw van de heggen,
de toemaat op een haast voltooid refrein.

We keerden huiswaarts, niets viel nog te zeggen,
en binnen wachtte reeds het avondmaal;
gastvrijheid laat zich hier door niets weerleggen.

En bovendien, verdriet spreekt elke taal.

Hoog in de top van de gekroonde eik
hoor ik een kraai haar ongenoegen braken,
de metten van het onbetwist gelijk.

In bed nog lig ik de balans te maken
en schat de dagen die mijn broer nog resten,
terwijl de kraai de ramspoed blijft bewaken.

Een schel geluid jaagt me ten langen leste
uit bed; gerinkel van de telefoon,
dat doordringt tot de dikst ommuurde veste.

Ik hoor zijn vrouw, haar opgewonden toon,
de kinderen die naar beneden komen.
Het gaat om vader, man, om broer en zoon.

Een huis vol angst, het onbedoelde schromen
de ernst te zien van het nog warm bericht,
om zo het onheil stiekem in te tomen.

Het boze oog is strak op ons gericht.

Het zware ademen, het wit van ogen,
het diepe coma, angstig om te zien,
verholen ingreep van het mededogen.

De dokter zei, een dag of drie misschien,
veel langer kan zijn hart dat niet verdragen.
De laatste nacht was slopend bovendien.

De moeder liet me aan de zuster vragen
of ze mocht blijven om bij hem te waken.
Ze keek verbaasd: het duurt wellicht nog dagen.

Het moederschap weet een verbond te maken
dat dieper gaat dan dat van man en vrouw.
Slechts moeders hebben hier verstand van zaken.

Zij bleef bij hem en wij vertrokken gauw:
er brak een dag van veel geregeld aan,
Bretagne kent een streng systeem van rouw.

Hoe rekbaar is de grens van het bestaan?

Die zaterdag, het weekend bloeide open
in de nog steeds verrassend warme zon,
vroeg om een rustig, ingehouden lopen.

Maar ik ging treurig en zo snel ik kon
weer naar de kamer waar hij lag te sterven
en zag een bloemperk van gekleurd beton.

Wat baat het nog de dagen op te verven
in tinten die het najaar lang trotseren,
als je uiteindelijk een niet zult erven.

De lift ging snel; geen vleugels en geen veren
en toch een vogel die ten hemel vliegt.
Slechts in de droom kan ik mijzelf verweren.

Ik ben een dromer die zichzelf bedriegt,
maar daarin zal ik niemand ooit bezeren,
want ik kom telkens bij mijzelf te biecht.

Wat is bestaan, dat wij het zo begeren?

Hij was al dood toen ik weer bij hen kwam.
De moeder had zijn ogen juist gesloten;
geen zinnig mens die haar dat recht ontnam.

De dood is zacht, hij heeft geen kromme poten,
hij is geen beest dat loerend op iets wacht,
hij is een kiem bij het ontstaan ontsproten.

Ze zei het niet, maar ze had zoveel kracht,
dat ik als dichter wel moest zien en horen
wat zij ten diepste van het sterven dacht.

We zweefden in een hoge, ijle toren
die zachtjes in de najaarswind bewoog,
van aards verdriet geen prenten en geen sporen.

En zelden klimt een mens zo hemelhoog
als op de ladder tussen dood en leven,
die verder gaat dan wolk en regenboog.

Daar moet een mens zichzelf ten diepste geven.

Thuis heeft de buurt hem zorgzaam opgebaard
met witte kant, in overhemd en das,
een oud gebruik, door eeuwen heen bewaard.

De boeren knuisten werden zacht als was
en alles werd ons uit de hand genomen,
van 't koken tot het maaien van het gras.

Van wijd en zijd zijn mensen toegekomen,
mistroostig en met aangeslagen stem,
alsof de wind gehuild had door de bomen.

Ze spraken veel en dankbaar over hem,
een goed collega, man om op te bouwen,
de schande van het vroege requiem.

Drie volle dagen kwamen de getrouwen
en één voor één betraden ze het huis,
waar reeds de geur hing van het alsmaar rouwen.

De dood was hier te onweerlegbaar thuis.

De broers, de zusters en de vrienden kwamen
uit Nederland, zo'n twintig in getal.
Het huis liep vol met stemmen en met namen.

We klommen even uit het diepe dal,
er werd gelachen en te luid gesproken,
wat vrolijkheid na bitter kruid en gal.

Die nacht is weer het nieuwe vuur ontstoken
van het geluk om de familiebånd,
die eerder zwak was, nagenoeg verbroken.

Een golf van deernis door dit kille land
dat eindelijk door vriesweer werd gegrepen:
de noordenwind had alles in de hand.

En het verdriet, voor even afgeknepen,
ebde wat weg, alsof het was verdoofd,
bevrijd van pijn van woorden en van zwepen.

De treurigheid van recht en zin beroofd.

We hebben hem in Ploufragan begraven
met de familie en een handvol vrienden,
daar bij elkaar om zijn vertrek te staven.

Een grafstem zei, dat hij dit niet verdiende,
maar wie van eenzaamheid en wanhoop weet,
slaat niet de toon aan van de helderziende.

En van de dingen die ik nooit vergeet
is dit er één: het leven blijft maar knagen,
tot iemand met de juiste maatstaf meet.

Volop genoot hij van de weidse dagen
die in Bretagne 's zomers regel zijn.
Dan was het leven wonderwel te dragen.

De winters waren kil en vol venijn.
Dan moest hij vaak verkleumd aan vroeger denken,
het oude huis, hoe warm het daar kon zijn.

De dood doet recht, want niets kan dan meer krenken.

Post Scriptum

Hier heb ik met hem door het veld gezworven,
hier koesterden we onze kinderdroom,
maar 't boze oog heeft reeds te veel bedorven.

We klommen juichend in de hoogste boom,
bekeken trots de wijde landerijen,
nog niet geremd door raadzaamheid of schroom.

We waren vrij en grenzeloos gedijen
was een begrip dat geen bewijzen vroeg:
het veld bracht ons het mateloos vermeien.

Het dorp dat onze kinderzorgen droeg,
was rijk omringd met dennebos en heide,
de geldingsdrang vond hier emplooi genoeg.

We waren tomeloos, van alle tijden,
totdat het pad een weg werd van beton
die naar verscheiden woongebied zou leiden.

Het mene tekel aan de horizon.

Ik zou hem graag nog één keer willen spreken,
nog één keer praten over durf en dood
om het gemis voor altijd te doorbreken.

Maar dat verlangen is een maat te groot
voor levenden met plaatsgebonden voeten:
de zekerheid van de te brede sloot.

Ik zie de doden in gescheiden stoeten
door veld en beemden van mijn herfstland gaan,
gedreven door het botte heilig moeten.

Het smalle pad, verzilverd door de maan,
gaat steil omhoog tot waar geen mens kan lopen,
maar zij doen voort, als vuurt de tijd hen aan.

Daar sta ik dan, versteend en stom te hopen,
omdat ik hem niet meer bereiken kan,
die tot mij zegt: de toekomst ligt nog open.

Pas na de dood doorbreekt een mens die ban.

Bewaar mij voor het ondoordacht geloven,
het onvoorwaardelijk de Heiland zien
in alles wat de schijn heeft van hierboven.

De vraag waar ik als sterfelijk mens toe dien:
een donker gat, een laveloos niet weten,
een dronken streven naar een vage tien.

Toch heb ik mij als kind eens vastgebeten
in een geloof dat tot de wolken ging,
maar dat is nu tot op de draad versleten.

Zo werd ik een bewuste banneling,
verlangend naar de laatste, nieuwe God,
die mij verheft tot meer dan dier of ding.

Wellicht ben ik de zoon van Don Quichotte,
die welhaast blind, als een verbeteren spin,
de draden roert, de leidsels van het lot.

Wellicht is dat de weg naar het gewin.

Ik zou nog bij het volk willen horen
dat 's zondags blij en trouw ter kerke gaat,
maar mijn geloof is tot de kiem verzworen.

Ik zie de vreze Gods op hun gelaat
en ook de eikenhouten zekerheden,
de ware weg die zonder bochten gaat.

Mijn kinderziel, door preken en gebeden,
zat boordevol verdoemenis en hel;
tot brakens toe heb ik daarvan geleden.

Zo bleef er slechts een minuskuul gezwel,
al zal ik altijd dingen blijven missen:
gezangen die vergroeid zijn met mijn vel.

Gregoriaans, muziek van het gewisse,
gezongen woord, gelouterd in de bron
die dieper gaat dan al ons aardse gissen.

Al wat er bleef is het eleison.